

**Гашук М.І.**

*студентка,*

**Науковий керівник: Кміть В.М.**

*кандидат економічних наук,*

*доцент,*

*Львівський національний університет імені Івана Франка*

## **НЕПРЯМЕ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ**

На сьогодні найбільш актуальними є питання формування такого рівня ефективності та конкурентоспроможності національної економіки України, який би відповідав параметрам ЄС. Тому оптимізація непрямого оподаткування є складовою частиною всього інтеграційного процесу.

Проблематику ефективності справляння непрямих податків та їх роль у податковій системі України досліджували у своїх працях багато вітчизняних вчених, серед яких: В. Андрущенко, А. Білецький, О. Василик, О. Молдован, А. Соколовська, Л. Тулуш, В. Федосов, Т. Ясеновська та багато інших. Однак, попри це залишається актуальним питання реформування податкової системи України в контексті ефективності справляння непрямих податків.

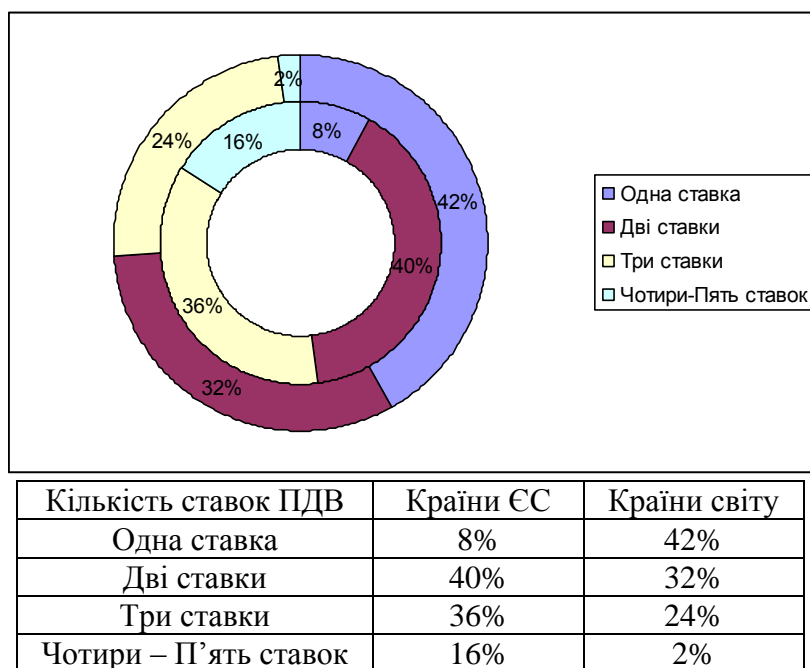
Метою даного дослідження є спроба комплексної порівняльної оцінки системи справляння непрямих податків в Україні та світі (зокрема, і в країнах ЄС) задля визначення подальших напрямів підвищення їх ефективності.

Система непрямого оподаткування у світі поєднує в собі дві різні складові – акцизні та митні податки, справляння яких має тисячолітню історію та податок на додану вартість (далі – ПДВ).

ПДВ – непрямий податок, який входить в ціну товарів (робіт, послуг) та сплачується покупцем, але його облік та перерахування до Державного бюджету здійснює продавець (податковий агент), а механізм справляння регламентується Розділом V Податкового кодексу України (далі – ПКУ) [1].

Сьогодні ПДВ використовується в 42 країнах, на нього припадає в середньому 14% від податкових надходжень в бюджети країн, що його використовують, і 5,5% від валового внутрішнього продукту [2].

Аналізуючи світовий досвід в частині диференціації ставок ПДВ, слід зазначити, що частка країн ЄС, де застосовується єдина ставка становить 8% серед країн ЄС, для інших країн характерним є застосування єдиної ставки ПДВ застосовують понад 42% країн (рис. 1) [3].



**Рис. 1. Диференціація ставок ПДВ в країнах ЄС та світі**

*Джерело: складено автором на основі джерела [3]*

Наприклад, кількість ставок податку варіюється від однієї, що застосовується для всіх товарів в Данії, до семи у Франції. Зниженими ставками від 2,1 до 13% обкладаються у Франції товари та послуги першої необхідності, натомість стандартна ставка – 20,6% – застосовується до промислових товарів і вища – 33,3% – до предметів розкоші [2].

На відміну від багатьох європейських країн, які широко використовують пільгові ставки ПДВ для товарів першої необхідності, в Україні пільгові ставки податку не застосовуються, а чинним законодавством встановлено три ставки ПДВ згідно з ПКУ: 20% (крім операцій, що не є об'єктом оподаткування, звільнених від оподаткування, та ін. згідно з ПКУ); 0% (у режимі безмитної торгівлі та ін. згідно з ПКУ); 7% (постачання на митній території України медичних засобів, виробів або обладнання, дозволених для виробництва і застосування в Україні) [1].

Акцизний податок – це непрямий податок на споживання окремих видів товарів, що включається в їх ціну і регламентується Розділом VI ПКУ [1]. Ставки акцизного податку в Україні: адвалорна (у відсотковому відношенні від вартості підакцизного товару); специфічна (у вартісному вираженні за одиницю товару); адвалорна і специфічна. Коло підакцизних товарів у розвинених країнах охоплює алкогольні, тютюнові вироби, пальне та ін., і використовуються як інструмент зниження споживання певних груп товарів.

Треба наголосити, що з 1 січня 2015 р. терміном на 12 місяців на території України запроваджується додатковий імпортний збір, згідно Закону «Про заходи щодо стабілізації платіжного балансу України відповідно до статті XII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 року» [4], який сплачується за товари, що ввозяться на територію України, митна вартість яких перевищує еквівалент 150 євро, та товари, що ввозяться на митну територію України в обсягах, які підлягають оподаткуванню митними платежами. Додатковий імпортний збір не сплачується за життєво необхідні товари (наприклад нафта, електроенергія, бензини, мазут, тощо). Ставка визначається залежно від класу товару: 10% – для товарів, що класифікуються у товарних групах 1-24 УКТ ЗЕД; 5% – для товарів 25-97 УКТ ЗЕД.

Також запроваджено акцизний податок з роздрібного продажу підакцизних товарів, безпосередньо громадянам та іншим кінцевим споживачам для їх особистого некомерційного використання незалежно від форми розрахунків. Для цілей сплати акцизного податку до суб'єкта господарювання роздрібною торгівлі відноситиметься суб'єкт господарювання за наявності в нього однієї з таких ознак: здійснення продажу пива, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, а також деяких паливо-мастильних матеріалів, згідно з ПКУ; продаж безпосередньо громадянам або іншим кінцевим споживачам для некомерційного використання [1].

Мито – непрямий податок, що стягується з товарів (інших предметів), які переміщуються через митний кордон, тобто ввозяться, вивозяться або проходять транзитом, і який включається до ціни товарів та сплачується за рахунок кінцевого споживача і регламентується Митним кодексом України [5].

У залежності від напрямку руху товару в Україні застосовується ввізне (яке стягується митницями при надходженні іноземних товарів на внутрішній ринок) та вивізне мито (нараховується на товари та інші предмети при їх вивезенні за межі митної території України). За способом нарахування мита: адвалерне (у відсотках до митної вартості товарів, що обкладаються митом), специфічне (у грошовому розмірі на одиницю товарів, що обкладаються митом), комбіноване (адвалерне і специфічне). На окремі товари може бути встановлене сезонне, ввізне та вивізне мито на термін не більший від чотирьох місяців з моменту їх встановлення.

Однією з важливих причин розвитку непрямих податків в країнах ЄС стала, поряд з історичними традиціями, наполегливо впроваджувана політика уніфікації податкових систем країн співтовариства. Проте, непряме оподаткування має і ряд суттєвих недоліків: непрямі податки в умовах розвинених ринкових відносин обмежують розмір прибутку

підприємництва, так як в умовах конкуренції не завжди можливе підвищення ціни на величину непрямих податків, особливо у випадках підвищення ставок цих податків; регресивність непрямих податків; коливання надходжень тощо.

В Україні проведення податкової реформи передбачає ряд заходів, зокрема: скорочення кількості податків і зборів (з 22 до 9), переведення деяких податків із загальнодержавних до місцевих, фінансова децентралізація, створення служби фінансових розслідувань та інші заходи Кабінетом міністрів України та Верховною Радою України.

Для подальшого вдосконалення системи непрямих оподаткування в Україні необхідно зробити наступні кроки:

- адаптувати національне законодавство до норм і стандартів ЄС;
- привести у відповідність структуру податкової системи та порядок стягнення основних податків до світових стандартів;
- зміни до податкового законодавства повинні вноситися системно та узгоджено.

Для України важливим сьогодні є вдосконалення непрямих податків у податковій системі, оскільки вони являються не тільки суттєвим джерелом доходів бюджету, але й важливим інструментом державного регулювання [2].

Отже, з огляду на досвід країн із розвинутою економікою, які теж здебільшого методом проб і помилок впроваджували податкове законодавство на своїх територіях, наша держава, зокрема, вимагає нетрадиційного підходу до кодифікації наявної податкової системи. Результатом такого підходу може бути передусім стабілізація основ оподаткування, закладення підвалин цілісної податкової бази, з іншого – створення сприятливих умов для вдосконалення механізму нарахування і стягнення податків. Сьогодні можна стверджувати, що в Україні створено податкову систему, яка дає змогу мобілізувати кошти в розпорядження держави, здійснювати їхній розподіл та перерозподіл на цілі економічного і соціального розвитку.

### **Список використаних джерел:**

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Міжнародний досвід реформування податкових систем: види податків та електронна звітність // Офіційний сайт Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/arkchiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/mrdosvid/>
3. Тулуш Л.Д. Функціонування податку на додану вартість у сільському господарстві: досвід ЄС / Л.Д. Тулуш. – Економічний вісник Донбасу. – 2010. – № 2. – С. 90-95.

4. Про заходи щодо стабілізації платіжного балансу України відповідно до статті XII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 року: Закон України від 28.12.2014 р. № 73-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/73-19>

5. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

**Ніконова М.В.**

*кандидат економічних наук,  
старший економіст,  
Національний банк України*

## **«COST OF CRISES» АБО ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ «ВАРТОСТІ» БАНКІВСЬКОЇ КРИЗИ**

Фінансова криза 2007-2008 р., виявивши прогалини регулювання та нагляду за фінансовим сектором, загостривши проблему «moral hazard» та засвідчивши відсутність уваги до системних ризиків, зумовила актуальність визначення можливих підходів до оцінювання «вартості» банківської кризи.

На сучасному етапі розвитку фінансової системи проблемою узагальнення підходів до оцінювання «вартості» банківської кризи займаються зарубіжні вчені-економісти, зокрема Luc Laeven, Fabian Valencia David S. Hoelscher та ін. Значну увагу аналізу кризових явищ також приділяють українські вчені-економісти: В.В. Крилова, В.І. Міщенко, С.В. Науменкова, З.М. Васильченко.

Метою цієї статті є узагальнення підходів до оцінювання вартості банківської кризи та визначення можливих підходів до оцінювання вартості банківської кризи в Україні.

За результатами аналізу літературних джерел [1-9], присвячених даній проблемі доводиться констатувати відсутність єдиного підходу до оцінювання «вартості» банківської кризи. Переважна більшість проаналізованих підходів зводиться до виокремлення таких основних складових, як зміна ВВП, фіскальні витрати, а також зміна обсягів кредитування.

Проте, на наш погляд, очевидним є той факт, що окремі заходи або дії реалізовані з боку приватного або державного сектору неможливо виміряти у грошовому вимірі. Мова, наприклад, йде про те, що у США в жовтні 2008 року було здійснено безпрецедентне перетворення компаній